

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U001902

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 25-05-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Герасімова Ірина Андріївна

2. Iryna A. Herasimova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія у вимірах сьогодення: мовознавство, літературознавство, перекладознавство

Дата захисту: 03-06-2026

Спеціальність за освітою: Філологія

Місце роботи здобувача: Київський національний лінгвістичний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125289

Місцезнаходження: вул. Велика Васильківська, Київ, 03680, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12512

Повне найменування юридичної особи: Київський національний лінгвістичний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125289

Місцезнаходження: вул. Велика Васильківська, Київ, 03680, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Київський національний лінгвістичний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125289

Місцезнаходження: вул. Велика Васильківська, Київ, 03680, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16, 16.20

Тема дисертації:

1. Звукосимволічна синестезія у віршованих текстах українських та грецьких поетів кінця XIX – поч. XX ст.
2. Sound-Symbolic Synaesthesia in the Poetic Texts of Ukrainian and Greek Poets of the Late 19th – Early 20th Centuries

Реферат/анотація:

1. У дисертації запропоновано новий мультимодальний напрям – когнітивно-комбінаторна синестезійна метафорика – для зіставлення звукосимволічної організації синестезії у віршованих текстах українських і грецьких поетів кінця XIX – поч. XX ст. Уперше в теорії когнітивної поезики аргументоване положення про тісний взаємозв'язок між когнітивними механізмами формування синестезійних метафор (далі – СМ) віршованих текстів та звукосимволічними комбінаціями метафор певної інваріантно-варіантної моделі. За рахунок когнітивних механізмів, що лежать в основі мультимодального характеру СМ, синестезія інтегрує продукти сприйняття різних сенсорних сфер, а метафора проектує комбінації двох (або більше) концептуальних просторів у мовний знак загалом та його художньо-стилізовану звукосимволічну форму зокрема. Згідно з принципами теорії концептуальної інтеграції уточнено поняття синестезії як мультимодального феномену, що відображає процес стимуляції одного сенсорного каналу за рахунок активізації іншого, а також запускає дію відповідних когнітивних механізмів творення інваріантно-

варіантних метафоричних моделей у поетичному мовленні. Для виявлення впливу когнітивних механізмів на інваріант-схему синестезійного метафоричного віршотворення у дисертації розроблено комплексну зіставно-типологічну методику з послідовними процедурами її застосування. На першому етапі здійснено механічний та автоматизований вибір синестезійних метафор із друкованих та оцифрованих українських та грецьких віршованих текстів кінця XIX – поч. XX ст. й укладено їх корпусний реєстр, загальною кількістю 500 одиниць (291 укр. та 209 гр.). На другому етапі за допомогою методу семантичного метафоричного моделювання побудовано інваріантно-варіантні моделі СМ у зіставляваних мовах і доведено їх мультимодальний характер. Паралельно з цією процедурою застосовано метод когнітивного метафоричного моделювання для визначення когнітивних механізмів творення домінантних художніх образів, закодованих у символіці синестезійних метафор відповідної інваріантно-варіантної моделі. На третьому етапі використано практики зіставно-типологічного методу й установлено типи універсальних й унікальних комбінацій механізмів творення варіантних СМ в українських та грецьких віршованих текстах. На четвертому – залучено фоносемантичний метод і схарактеризовано внутрішньомодельну комбінаторику звукосимволічної організації СМ, яка відображає не перехід між сенсорними сферами, а динаміку варіанта певної інваріантної моделі, підсилюючи або модифікуючи її образний потенціал. На завершальному етапі обчислено кількісні показники СМ кожної інваріантної моделі у співвідношенні з частотністю когнітивних механізмів творення їх домінантних образів та звукосимволічної комбінаторики її варіантів. Виявлено 5 спільних інваріантних моделей звукосимволічних синестезійних метафор (далі – ЗСМ) для двох лінгвокультур: 1) візуально-акустична, 2) візуально-смакова, 3) візуально-соматична, 4) акустично-соматична та 5) акустично-смакова з домінуванням для їх варіантів таких когнітивних механізмів творення, як концептуальний блендинг, асоціативна синтеза, семантичне перенесення та крос-модальна інтеграція, які проявляються по-різному. Зафіксовано переважання механізму концептуального блендингу в українській поезії – для візуально-акустичної моделі “зір п слух” (116 од. із 291) з домінантними образами варіантних моделей, побудованих на основі взаємодії з іншими механізмами: асоціативної синтези (18 од.) та семантичного перенесення (17 од.) – для образу “природи”, крос-модальної інтеграції – для образу “космосу” (29 од.), семантичного перенесення (17 од.) – для образу “міста”, асоціативної синтези (23 од.) – для образу “людини”. Для грецьких віршованих текстів модель “зір п слух” також є найпродуктивнішою (84 од. із 209), в якій домінує механізм концептуального блендингу з образами “космосу (універсального)” (24 од.) і “космосу (сакрального)” (24 од.), утвореними на основі додаткового механізму семантичного перенесення; з образами “людини” як “антропоморфним / естетичним” варіантом (15 од.) – на основі крос-модальної інтеграції та образом “міста” (12 од.) – на основі семантичного перенесення. Доведено припущення про те, що у формуванні звукосимволічних синестезійних метафор смислотвірну функцію виконують артикуляційні та акустичні параметри, градація, асонанс і дисонанс звуків. Проаналізовано, як алітераційні структури приголосних організують синестезійний образ, підсилюючи ефекти руху, напруги, тертя або тілесної локалізації звучання, а також як фонетична градація (зміна інтенсивності звучання, ступеня відкритості голосних, чергування сонорних і шумних приголосних) відтворює динаміку чуттєвого переживання у віршованому тексті.

2. The thesis proposes a new multimodal research framework – cognitive-combinatorial synaesthetic metaphors – for the comparative analysis of the sound-symbolic organization of synaesthesia in the poetic texts of Ukrainian and Greek poets of the late nineteenth and early twentieth centuries. For the first time within the framework of cognitive poetics, the study substantiates close interrelation between the cognitive mechanisms underlying the formation of synaesthetic metaphors (hereinafter SMs) in poetic texts and the sound-symbolic combinations of metaphors within specific invariant-variant models. Owing to the cognitive mechanisms underlying the multimodal nature of SMs, synaesthesia integrates perceptual inputs from different sensory domains, whereas metaphor projects combinations of two or more conceptual spaces onto the linguistic sign, particularly its artistically stylized sound-symbolic form. Based on the principles of Conceptual Integration Theory, synaesthesia defines more accurately a multimodal phenomenon in which one sensory channel is stimulated through the activation of another, while simultaneously triggering the cognitive mechanisms responsible for the formation of invariant-variant metaphorical models in poetic discourse. To identify the influence of cognitive mechanisms on

the invariant schema of synaesthetic metaphor reproduction in verse, the dissertation develops a comprehensive comparative-typological methodology with clearly defined and sequential analytical procedures. At the first stage, a mechanical selection of synaesthetic metaphors was conducted from printed and digitized Ukrainian and Greek poetic texts of the late nineteenth and early twentieth centuries, resulting in a corpus register comprising 500 units (291 Ukrainian and 209 Greek). At the second stage, the semantic metaphor modelling method was applied to construct invariant-variant models of SMs across the compared languages and to demonstrate their multimodal character. In parallel, the cognitive metaphor modelling method was used to identify the cognitive mechanisms underlying the formation of dominant artistic images encoded in the synaesthetic metaphors of each invariant-variant model. At the third stage, comparative-typological practices were used to establish universal and language-specific combinations of mechanisms involved in the formation of variant SMs in Ukrainian and Greek poetic texts. At the fourth stage, the phonosemantic method was applied to characterise the intra-model combinatorics of the sound-symbolic organization of SMs, which reflects not a transition between sensory domains but rather the dynamic variation within a given invariant model, reinforcing or modifying its figurative potential. At the final stage, quantitative indicators of SMs for each invariant model were calculated in correlation with the frequency of cognitive mechanisms shaping their dominant images and the sound-symbolic combinatorics of their variants. The analysis identifies five shared invariant models of sound-symbolic synaesthetic metaphors (hereinafter SSMs) in the two linguocultures: (1) visual-acoustic, (2) visual-gustatory, (3) visual-somatic, (4) acoustic-somatic, and (5) acoustic-gustatory. These models are characterized by the dominance of such cognitive mechanisms in their formation as conceptual blending, associative synthesis, semantic transfer, and cross-modal integration, which manifest themselves differently across languages. In Ukrainian poetry, a predominance of conceptual blending is observed in the visual-acoustic model “vision □ hearing” (116 out of 291 units), with dominant variant images formed through interaction with additional mechanisms: associative synthesis (18 units) and semantic transfer (17 units) for the image of nature; cross-modal integration for the image of cosmos (29 units); semantic transfer (17 units) for the image of city; and associative synthesis (23 units) for the image of human. In Greek poetic texts, the “vision □ hearing” model is likewise the most productive (84 out of 209 units), dominated by conceptual blending with the images of cosmos (universal) (24 units) and cosmos (sacral) (24 units), formed through semantic transfer; human as an anthropomorphic/aesthetic variant (15 units) based on cross-modal integration; and city (12 units) based on semantic transfer. The work confirms the hypothesis that articulatory and acoustic parameters, gradation, assonance, and dissonance perform a meaning-forming function in constructing sound-symbolic synaesthetic metaphors. The analysis demonstrates how alliterative consonant structures organize synaesthetic imagery by enhancing effects of movement, tension, friction, and the bodily localization of sounding, as well as how phonetic gradation (changes in sound intensity, vowel openness, and alternation between sonorant and obstruent consonants) reproduces the dynamics of sensory experience in poetic texts.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Новий напрямок у науці і техніці

Публікації:

- Герасімова, І. А. (2023). Когнітивні механізми творення синестезійних метафор у віршованих текстах. Нова філологія. Збірник наукових праць. Запорізький національний університет. (91), 22–29.
<https://doi.org/10.26661/2414-1135-2023-91-3>

- Herasimova, I. A. (2024). A multilevel methodology for studying sound-symbolic synaesthetic metaphors in the poetic texts of Ukrainian and Greek poets (late 19th – early 20th centuries). Messenger of Kyiv National Linguistic University. Series “Philology”, 27(1), 28–39. <https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2024.309601>
- Герасімова, І. А. (2025). Мовний код синестезійних метафор у віршованих текстах українських та грецьких поетів-символістів. Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових праць. 2(28), 50–64. <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2025.28.50-64>
- Герасімова, І. А. (2025). Алітераційна комбінаторика синестезійних метафор в українській та новогрецькій поезії кінця XIX – поч. XX ст. Folia Philologica Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (10), 42–50. <https://doi.org/10.17721/foia.philologica/2025/10/5>

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0123U102396

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Корольова Алла Валер'янівна

2. Alla V. Korolova

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5541-5914

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний лінгвістичний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125289

Місцезнаходження: вул. Велика Васильківська, Київ, 03680, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравцова Юлія Валентинівна

2. Yuliia V. Kravtsova

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9848-4909

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?user=0cFvswEAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лабєцька Юлія Богданівна

2. Yuliia B. Labetska

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.14

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9202-7731

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Маріупольський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 26593428

Місцезнаходження: пр. Повітряних Сил, Київ, 03037, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пініч Ірина Петрівна

2. Iryna P. Pinich

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9203-1204

Додаткова інформація: 1. <https://scholar.google.com.ua/citations?user=b5dzGv8AAAAJ&hl=ru>; 2.

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219245760>; 3.

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/437606>; 4.

https://www.researchgate.net/profile/Iryna_Pinich; 5. <https://orcid.org/0000-0002-9203-1204>

Повне найменування юридичної особи: Київський національний лінгвістичний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125289

Місцезнаходження: вул. Велика Васильківська, Київ, 03680, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мінчак Галина Богданівна

2. Halyna B. Minchak

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1673-475X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний лінгвістичний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125289

Місцезнаходження: вул. Велика Васильківська, Київ, 03680, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Валігура Ольга Романівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Валігура Ольга Романівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Стефанова Наталія Олександрівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна